

**ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ
ТА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ
У ВИМІРАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ**

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами за 2015–2017 рр.)*

«Може воєнно-революційні потрясіння, а може еволюційні закони вплинули на локальний вибух, який останнім часом спричинив розмаїття нових форм та активних спроб «перезавантаження» театрального життя в Україні?» – саме на таке питання намагаються сьогодні відповісти вітчизняні театрознавці. Та, незважаючи на акценти відповіді, усі згодні, що процес «перезавантаження» виявляється в новаторських форматах організації театральної справи; в намаганнях встановити тісніші комунікації з соціально-політичними сюжетами дійсності. Не завжди заперечуючи традиційний (репертуарний) театр, саме оновлені формати розширюють кордони сценічної карти, встановлюють нові правила гри [1].

Взагалі, тут можна побачити певне зближення мистецьких пошуків вітчизняних театральних діячів з європейською тенденцією. Західне суспільство має чіткий орієнтир на сучасність, що й становить суть театру соціального, котрий досі залишається затребуваним. Висока цікавість є й до політичного театру, котрий оперативно реагує на гарячі суспільно-політичні теми. Тож, очевидно, що й український театр розвивається у контексті актуальних світових тенденцій [2].

А, згідно з їхньою логікою, у вітчизняному театрі сьогодні відбувається тематичне оновлення зі сміливими формальними пошуками. Тобто, він відповідає як на соціальні вимоги, так і на мистецькі.

Тут показово, що саме сьогодні український театр активно звертається до однієї з найболючіших проблем часу – проблеми біженців та вимушених переселенців. І таке звернення закономірне, бо наша країна пережила дуже сильне потрясіння, яке впливає не лише на жителів Донбасу чи Криму, а так чи інакше, стосується всіх українців.

Життя на «проміжній станції», між домом і невідомим майбутнім – це щоденна практика внутрішньо переміщених осіб в Україні. Протягом останніх років проблеми переселенців періодично висвітлюються в медіа, у соціальних мережах і громадських дискусіях. Починаючи від збору гуманітарної допомоги

і до переїзду цілих національних університетів на нове місце – всі ці питання виринають на порядку денному.

Тільки у Києві, згідно з офіційними джерелами, мешкає трохи менш як 40 тисяч внутрішньо переміщених осіб. Це кількість населення невеличкого міста. Загальна ж кількість переселенців в Україні, за даними з різних джерел, від півтора до двох мільйонів осіб [3].

Звісно, що й сучасне українське мистецтво не може стояти осторонь від цієї болючої проблеми.

Втім, мистецтво не завжди вчасно та компетентно реагує на виклики сучасності. Тож, закономірно, що на сторінках преси звучить питання: чи знаходять конфлікт на Донбасі та анексія Криму художнє відображення в мистецтві?

І саме вітчизняний театр дає позитивну відповідь на це запитання.

Показово, що в останні роки в Україні активно розвиваються різні типи документального театру, зокрема все більшої популярності набувають вистави, створені методом «форум-театру» або «вербатім» («вербатім-театру»), «проектного театру» чи «театру для діалогу».

Цей метод широко використовується в останні кілька десятиліть в актуальному театрі. У його основі театральна технологія, в процесі якої п'єса створюється на основі інтерв'ю, дослівно розшифрованих драматургом із збереженням особливостей оригінальної мови, і точно відтворених на сцені артистами або самими учасниками подій. У процесі підготовки такого матеріалу широко використовуються біографічні та етнографічні дослідження, усна історія, різні види інтерв'ю тощо.

Для більшості документальних вербатім-п'єс характерна гостра провокативність, соціальність, яка проявляється у відсутності цензури зібраних текстів, у відмові від прагнення прикрасити, підсолодити реальність, у відсутності дозвільної естетики і театральщини. Кожна з таких вистав, крім художнього, представляє соціологічний, антропологічний, історичний і лінгвістичний інтерес [4].

Ще одна назва вистав такого типу – «театру пригноблених». Свого часу (на початку 70-х ХХ століття в Латинській Америці), така форма була започаткована Аугусто Боалем – спільно з художниками, сценаристами, акторами. Загалом це система вправ, ігор. А мета – розвиток серед пригноблених людей вмінь та навичок театральної мови, яка допомагає їм стати сильнішими та не такими «пригнобленими». За період існування театр працював в селах, міських нетрях. З безробітними, з маргіналами. Кожен з яких розповідав свої разючі історії.

Зовнішній контур «театру пригноблених» – це і є особисті історії, які розповідають не дуже щасливі люди під час репетицій. Згодом історії складають цілісну «базу» та спеціальний «трамплін» для загального сценічного сценарію.

Найбільш поширеною формою функціонування «театру пригноблених» і є форум-театр. Як можливість створення театральної вистави на основі досвіду та життєвих сюжетів. Після перегляду – обговорення, дискусії, пошук спільних рішень [1].

Ця форма театральної діяльності в Україні лише розвивається й набирає популярності. Та очевидно, що інтерактив, розмова з людьми на гострі, болючі теми, спільний пошук виходу з конфлікту через діалог сьогодні актуальні як ніколи [5].

Саме актуальність деякі театрознавці вважають й основним досягненням форум-театру, доволі категорично протиставляючи подібні проекти театру традиційному. Так, для театрознавця, засновника громадської організації «Театральна платформа» І. Чужиної «офіційний український театр» – німий. Він – «мовчить про війну, анексію Криму, про три з половиною за неофіційною статистикою мільйонів вимушених переселенців. Ці проблеми дуже важливі на сьогодні для суспільства. В театрі змінюється глядач, в залі сидять люди, які виїхали та хочуть почути принаймні те, що суспільство розуміє, що вони є, що це проблема, а не демонстрування абсолютної байдужості. Ми живемо, як 5 років тому, наче нічого в країні не сталося. Сталося».

Що ж до форум-театру (або «проектного театру»), то, на думку І. Чужиної, «театр може бачити те, що відбувається за вікном. Він це бачить, він на це рефлексує. А ще він розмовляє зі своїм глядачем про те, що відбувається в житті цього глядача буквально зараз, не вчора і не завтра» [6].

Прикладом такого надсучасного театру й став, організований 2015 року у Києві «Театр переселенця».

Його ідеологами та організаторами стали німецький режисер Георг Жено, український драматург Наталія Ворожбит, а також воєнний психолог Олексій Карачинський. «Театр переселенця» – це документальний театр, платформа для соціально-культурних проектів. «Театр переселенця», на думку його ідеологів, – простір свідчень; театр без акторів, місце, де почують голос людини, що втратила дім. Саме тут реальність – як театральний прийом, а переселенець – як незручний, але вимогливий герой [1].

В основі сюжетів постановок – реальні історії переселенців, які особисто беруть участь у створенні п'єс і стають їхніми ж акторами. «Театр переселенця» в першу чергу працює зі страхами людей. А побороти ці страхи можливо за допомогою діалогу або просто висловлення наболілого. На цьому й побудовано вистави проекту.

«Я думаю, що сучасний театр – це театр соціальний і терапевтичний, – наголошує Г. Жено. – Займатися мистецтвом заради мистецтва в нашій дійсності дуже дивно. Ми відповімо нашою діяльністю на найбільш гостре соціальне

питання. Відповімо дією. Будемо ставити не тільки спектаклі на основі історій переселенців, але й створимо для них же робочі місця й місце психологічної підтримки. Драматургія ніколи не народжується в драматургії. Вона народжується – в дійсності. А переселення – найгірша і найрухливіша дійсність не тільки в Україні, а взагалі в Європі, у світі».

Одним із перших проектів театру стала вистава «Миколаївка» про учнів однієї миколаївської школи. Діти розповідали про свій досвід пережитого: про загиблих родичів і друзів, про особисті проблеми.

Згодом народився спектакль «Де Схід?». Це історія переселенців, які зараз живуть на Західній Україні. Куратором цієї постановки виступила український драматург Н. Ворожбит. Автори вистави не хотіли робити її похмурою. Вони впевнені, що незважаючи на те, що переселення – це трагедія, водночас воно є і шансом на початок нового життя.

За короткий термін у доробку театру також з'явилися проекти — «Страх в Україні», «Узбек», «Товар», «Наталія Миколаївна» та ін.

«Мета такого театру – дозволити людині розкрити в безпечному середовищі свої глибинні почуття, повернувши тим самим свободу дій і спонтанність відчувати себе не самотнім, почутим і коханим – вважає О. Карачинський. – Театр забезпечить психологічну, моральну і навіть мистецьку підтримку будь-кому, хто до нас звернеться».

Театр подорожує містами України, постійно створюючи нові постановки [7, 1].

Однак коли закінчується один спектакль, багато хто з учасників-переселенців не хоче прощатись. Тому так чи інакше стають учасниками життя, що кипить довкола цього театру. Хтось долучається до «Театру переселенця» як волонтер, хтось знаходить себе всередині команди. А хтось продовжує брати участь у спектаклях у запропонованій ролі [8].

У пресі констатують, що у суспільстві, яке вчиться усвідомлювати нові – критичні – стани, театральні експерименти з документальним жанром набувають популярності. Те, на що ми заплющуємо очі, виринає промовленими зі сцени історіями переселенців, ополченців, чиновників. З одного боку це життя інших, зігране – професійно чи ні – на сцені, а з іншого – це і є наше життя, з яким вперто не хочемо перетинатися.

Зі спроби відповісти на питання, чи можливий в Києві соціально-критичний театр, позбавлений будь-якої державної та спонсорської підтримки, почалось створення нового театального майданчика. Взимку 2015 році у столиці України групою активістів було створено «PostPlayТеатр» («післяігровий») [3].

Театр виник після того, як його засновники, драматурги – Ден і Яна Гуменні, режисер – А. Романов, актриса і режисер Г. Джикаєва, керівник дитячої театральної студії – О. Жуган, знайшли приміщення (без оплати за оренду) у промисловій зоні міста.

Цей театр позиціює себе як лабораторія сценічного пошуку, де можна реалізувати сміливі театральні ідеї та здійснювати яскраві дебюти. Адаптувавши складський простір до театального, новий заклад було офіційно відкрито моно-виставою «Ополченці» за п'єсою Д. і Я. Гуменних «Дочці Маші купив велосипед» у постановці А. Романова. Цей документальний спектакль базується на реальній розповіді чоловіка зі сходу, якого зустріла актриса театру в центрі Києва (розмова була записана на диктофон, згодом переведена драматургами у п'єсу).

Автори цього проекту намагалися показати світ і життя людей, що залишилися на сході країни і живуть в умовах війни. Вони не жаліють, не засуджують і не виправдовують їх, а розкривають неймовірні факти, «голу» правду, демонструють скалічені тіла і душі людей для того, щоб ми не закривали очі на них і думали, як нам з ними завтра-післязавтра співіснувати. Колектив театру переконаний, що однією з важливих на сьогодні проблем є питання соціальної комунікації, тому другою дією кожної вистави «PostPlayТеатру» є відкритий діалог із глядачем: обговорення побаченого, висловлювання своєї думки, пошук істини і методів вирішення проблеми.

Далі у репертуарі з'явилися такого ж плану документальні вистави за текстами Д. і Я. Гуменних. Однією з найрезонансніших постановок театру стала вистава «Сіра зона», яка торкається тематики переселенців з Криму і, частково, переселенців з Донбасу. В її основі – справжні історії людей, які переїхали через ті чи інші причини [9].

За словами Д. Гуменного, основними глядачами театру є «люди, які займають активну громадянську позицію. Частина з них – «нові злі». Тобто громадяни, які крок за кроком трансформують державу. Є багато журналістів, активістів, студентів. Деякі вистави розраховані на 20–30 глядачів, тобто це чесна розмова – віч-на-віч» [1].

Загальну кількість публіки, що познайомилась із виставами «PostPlayТеатру», важко підрахувати. Але можна однозначно сказати: з усіх присутніх на виставах ніхто не залишився байдужим, – спектр емоцій від роздратування до співчуття, від агресії до довіри несуть в собі вистави «Сіра зона», «Ополченці», «Тут вам не демократія», та ін. Глядачі зустрічають в них зі своїми прихованими страхами і неусвідомленими травмами, бачать прототипи неприйнятих героїв і ворогів.

Це необхідно для того, щоб передати внутрішню температуру болю, що притаманна пересічній людині в непересічних обставинах. «Незручні» питання,

на які неможливо дати однозначної відповіді – основний матеріал для створення вистав «PostPlayТеатру».

Втім, постановки театру не всі сприймають позитивно, їх часто критикують у пресі. Та, на думку менеджера проєктів «PostPlayТеатру» К. Тягло, у театрі розуміють, що «суспільство зараз втомилося від війни: всюди переселенці, війна, розстріляні маршрутки з військовими, а тому така реакція нормальна. Люди просто вже не можуть сприймати такі теми. Як казала письменниця Світлана Алексієвич, «это температура боли, которую не все могут выдержать». А ми показуємо таку температуру. У нас є люди, які приходили на вистави і плакали, казали, що вони більше не прийдуть, хоча і розуміють, що ми робимо, але дивитися на це їм складно» [3, 10].

Ініціативу «Театр для діалогу» було засновано в лютому 2014 року як рух солідарності з протестувальниками Майдану та як альтернативу насильству у відповідь на кризу в Україні. Як громадську організацію «Театр для діалогу» було зареєстровано на початку 2015 року. Сьогодні «Театр для діалогу» – це українська неприбуткова громадська організація, яка працює з громадськими та профспілковими активістами, а також представниками різних дискримінованих груп та людьми, що прагнуть до соціальних інновацій. На заходах «Театру для діалогу» ці люди мовою театру обговорюють пригноблення, з якими вони стикаються, і разом знаходять індивідуальні стратегії та системні рішення для актуальних проблем [11].

Зокрема, у рамках проєкту «Довіра та діалог як запорука розвитку громади», який «Театр для діалогу» реалізовував у Київській області за підтримки ПРООН та уряду Японії, відбувся «Фестивалі сильних громад Київської області». Участь у ньому взяло близько сімдесяти людей віком від семи місяців і до сімдесяти років.

На фестивалі було показано 5 вистав, у яких піднімалися різні актуальні теми, зокрема, й тема пригноблення, викликане статусом внутрішньо переміщеної особи. У відповідь на показані сценки зал пропонував стратегії, які могли б змінити ситуацію на краще. Всього глядачами було розіграно більше десятка пропозицій.

Наприкінці фестивалю всі учасники зібралися у коло і обмінялися враженнями та ідеями [12].

Іншим резонансним проєктом, присвяченим проблемам адаптації вимушених переселенців, стала вистава «Квиток в один кінець» – спільна робота «Театру для діалогу» та «Крим SOS», показана у Києві, Одесі, Харкові, Львові.

В основі чотирьох сцен спектаклю – життєві історії людей з Луганської та Донецької областей, написані самими переселенцями: розкол у родині за полі-

тичними поглядами, проблеми з найманням квартири та працевлаштуванням через штамп у паспорті з донецькою реєстрацією тощо.

Для організаторів було важливо залучити у виставі саме тих, хто має власний досвід переселення. Представник організації «Театр для діалогу» Оксана Потапова впевнена, що «інтерактивне мистецтво» допомагає людям швидше звикнути до нового оточення та по-іншому подивитися на свої труднощі. Так, люди, які були вимушені покинути свої домівки, довго не були готові відверто говорити про це. Зібрати акторську трупку з жителів Донбасу та Криму вдалося лише за кілька місяців. Серед акторів-аматорів є чоловіки і жінки різного віку, ті, які живуть у спеціальному пансіонаті у Пуща-Водиці, а також ті, хто облаштувався у родичів чи винаймає житло. Фахівці провели з переселенцями низку інтенсивних семінарів. Всі вони спільно створювали сценарій, обирали сюжет та працювали над своїми персонажами. Проте, на думку організаторів, головною перевагою «Квитка в один кінець» є особлива форма взаємодії з аудиторією.

По завершенні перформансу люди у залі зізнавалися, що такий діалог мовою мистецтва дозволив їм з іншого боку подивитися на проблеми з внутрішнім переселенням в Україні [13, 14].

Жіночий аспект у проблемі переселенців став у центрі ще одного проекту «Театру для діалогу» – «Жіночі історії переселення. Від діалогу до дій».

За статистикою ООН, оприлюдненою в 2015 році, близько 60% переселенців в Україні – це жінки. Хтось з них переїхав до Києва два роки тому, хтось нещодавно. Для когось переїзд відкрив нові горизонти, а хтось починає все з нуля. У кожної жінки своя історія. Але усі вони мають спільний досвід вимушеного переселення з міст Донецької, Луганської областей та Криму, та необхідність будувати нове життя в новому місті. Чи може спілкування з іншими жінками, які опинились в подібній ситуації, бути корисним в таких обставинах? Чи можуть жінки-переселенки об'єднатись, аби підтримати одна одну та разом вирішувати спільні проблеми?

«Учасниці нашого театру хочуть поговорити з іншими людьми про свої проблеми, виступаючи на сцені. Сьогодні ми зібрали групу жінок, які мають сумний досвід переселення з Криму та зони АТО, а також активісток громад Прикарпаття та Львівщини. Наші учасниці досліджують себе, свої історії та свій досвід, після чого виступають на сцені. Ролі підбирали за принципом життєвості ситуацій для самих актрис, адже вони гратимуть ролі чиновників, активістів, переселенців», – підкреслила представник організації «Театр для діалогу» Оксана Потапова [15].

На сцені Київського академічного театру юного глядача на Липках у 2016 році відбулася незвичайна прем'єра – близько трьох годин показували 11 мініа-

тюр проекту «Class Act: Схід – Захід». Авторами міні-п'єс стали підлітки з Луганської та Рівненської областей. П'ять днів 12–17-річні діти писали сучасні театральні «короткометражки» під керівництвом куратора проекту Наталії Ворожбит та шотландського драматурга і режисера Ніколи МакКартні. Наступні п'ять днів над виставою за текстами дітей разом із ними працювала професійна команда режисерів, художників та акторів.

Формат Class Act був розроблений у Великій Британії у 1997 році, в одному з найбільших театрів Шотландії «Треверс» (Traverse). Цей проект залучення дітей до театрального мистецтва продовжують там втілювати до сьогодні, популяризуючи його і поза межами своєї країни. Задля роботи над проектом у Київ з Единбурга приїхала засновник проекту Class Act Нікола МакКартні.

З текстів підлітків, в підсумку, створили цілісний сценічний колаж. Зіграли у творах юних драматургів такі популярні українські актори як Є. Нищук, І. Вітовська, Л. Жураковська, Р. Ясиновський.

У Н. Ворожбит ідея реалізувати проект Class Act в Україні виникла ще у 2014-му, щоб об'єднати дітей зі сходу і заходу. І це вдалося. Юним авторам давали повну свободу самовираження і не нав'язували їм ідей. «Ці діти об'єднують Україну. З різних регіонів, контрастних, на яких дуже довго маніпулювали. Через таку акцію вони можуть сприйняти інакшості або навпаки – побачити, що вони однакові», – переконана акторка І. Вітовська, яка зіграла ролі у трьох мініатюрах.

Головним режисером проекту стала Ліза Сміт. Також долучилися до роботи відомі українські режисери С. Жирков, Т. Трунова та молоді постановники А. Сардарян, А. Горлова, О. Сенчук. Композитором проекту став П. Сказків, художники – М. Хомякова, Л. Нечай, Б. Поліщук. Організаційну підтримку здійснював «Театр Переселенця» [16].

Проект «Class Act: Схід – Захід» продовжився й у 2017 році. 29 та 30 червня в новому приміщенні Театру на Подолі відбулася прем'єра ще однієї постановки за творами підлітків. Цього року участь у проекті брали учні 8–10 класів з школи № 1 міста Щастя, що розташоване лише за кілька кілометрів від лінії фронту на Луганщині, та школи містечка Клесів у Рівненській області, яке є центром незаконного видобутку бурштину. Протягом 5 днів учасники «Class Act: Схід – Захід» писали гострі, сучасні п'єси під керівництвом куратора проекту Н. Ворожбит та драматургів з усієї країни. Ще 5 днів з текстами працювали режисери, актори та художники, аби втілити мрії підлітків зі сходу та заходу на театральній сцені. Серед акторів – І. Вітовська-Ванца, О. Вертинський, О. Жураковська, Р. Ясиновський, А. Кузіна, В. Довженко, К. Вишнева та інші. Головний режисер вистави – М. Голенко [17, 18].

Театральна лабораторія НКММК «Мистецький Арсенал» «Другий Поверх» підготувала свій перший театральний проєкт – «Листи незнайомому другу з Нью-Йорка». Прем'єра імерсивної променадної вистави відбудеться 23 та 24 грудня 2017 року в «Мистецькому Арсеналі». Проєкт створено з підлітками із селища Новгородське Донецької області й присвячено життю людей, які залишилися жити у прифронтовій зоні. Режисер – О. Данилюк.

14 підлітків розповідають свої історії. Особисте й історичне, культура й індустрія переплелися у непросту канву проєкту, яку зв'язують листи до далекого незнайомця з Нью-Йорка. Вибудовуються комунікації українською, англійською, російською. Глядач буквально має змогу опинитися в кожній історії окремо, адже для кожної в стінах Арсеналу створено окремий простір. Вистава – є яскравим прикладом сучасного театру та, окрім художніх декорацій, включає багато аудіовізуального матеріалу [19].

У Львові, Одесі та Дніпрі у 2017 році показали виставу за текстами підлітків-переселенців «Я – це інший ти». Такий проєкт започаткували 2 роки тому спільно з волонтерами громадські та державні організації з України та Німеччини. Підлітки-переселенці писали есе, свої емоції від пережитого. Найкращі історії опублікували, а їхніх авторів повезли у Німеччину. Там вперше й показали виставу «Я – це інший ти».

«Усе це робилося заради соціального зцілення, тому що ці дітки живуть поруч із нами щодня, війна не закінчилася і проблеми, з якими вони стикаються, дуже важливі і ми маємо дати їм підтримку, любов нашу і безумовне прийняття», – зазначила співорганізаторка проєкту, психолог О. Волошина.

Одна справа, коли на сцені актори і вони грають ролі за чужими текстами, зовсім інші відчуття, коли це реальна людина з власними переживаннями.

«Усі історії будувалися таким чином, що вони взаємодоповнюються і регулюються, – пояснила режисер У. Бонцьо. – Відбувся такий контраст, ніби, зараз ми слухаємо історію сумну, де біль, переживання, і слідом йде позитивна історія». А ще один учасник проєкту – автор тексту К. Танцюра – наголосив, що хотів би, «щоби це справило враження на глядача. Нехай я розкакую не надто позитивну історію, але кожен досвід має бути, навіть негативний, він має до чогось призводити» [20, 21].

У рамках проєкту «Від руйнування до творення. Шляхи примирення в українському суспільстві» Полтавською філією Суспільної служби України було започатковано проєкт «Театр сучасного діалогу» як інструмент для вирішення соціальних проблем» та створено документальну виставу «ЗЛАТОМІСТО», побудовану на інтерв'ю полтавців та переселенців. Кожний показ – це поширення правдивої чесної інформації про людей, яких прийняла до себе Полтава. Златомісто – це певний перехідний стан, у якому знаходяться пересе-

ленці зі Сходу. У виставі показано взаємовпливи переселенців і полтавців: як Полтава приймає вимушених гостей, і як переселенці сприймають Полтаву. Побудова вистави у формі кола також не випадкова: Полтава географічно має таку форму. В середині жителі і новоприбулі, за колом – мешканці інших міст. Символіка кола також багатозначна: це й географічне розташування, і кола спілкування, і «кола пекла», яке довелося пройти переселенцям, і кола по воді – коли все, що ти кажеш, здається іншим несуттєвим. Кожен бачить у формі вистави близький йому образ.

На думку критиків, «ZLATOMISTO» – унікальне явище навіть для соціального театру. Адже документальні вистави рідко показують більше декількох разів. А цю виставу було показано близько 15 разів у Полтаві та в інших містах: Києві, Харкові, Черкасах, Краматорську тощо. Також наголошувалося, що у соціальній виставі відбуваються процеси, схожі на зміни в суспільстві. Тому можна стверджувати, що соціальна вистава є мікромоделлю суспільства [22].

Показовим є звернення до теми біженців та переселенців й традиційних репертуарних театрів. Інша річ, що такі постановки все одно мають експериментальний характер. Так Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. М. Куліша представив моноспектакль «Кицька на спогад про темінь» за п'єсою Н. Нежданої у виконанні Світлани Журавльової. Прем'єра вистави відбулася просто неба у Грін-зоні. Постановку назвали «чуйною і пронизливою» та відзначили, що глядачі, затамувавши подих на півтори години, споглядали за акторською сповіддю про переселенку з Донецька. Особливістю вистави було те, що акторка готувала на відкритому вогні борщ і її оповідь починалась приготуванням та закінчувалась готовою стравою, яку могли скуштувати всі глядачі. До речі, цю ж п'єсу було поставлено й у столиці в Національному центрі театрального мистецтва ім. Леся Курбаса [23, 24].

Підсумовуючи цей огляд, можна стверджувати, що сучасний український театр досить оперативно реагує на виклики суспільства. Форум-театр – ось той формат, який гідно фіксує та трансформує в мистецьку площину події на сході країни, і проблеми, що стали наслідками цих подій. Важливо цінувати сміливі кроки, спрямовані на осмислення актуальних проблем вимушених переселенців, які робить вітчизняний театр. І, згадуючи слова відомого сучасного драматурга Т. Іващенко, можна констатувати, що сьогодні, як ніколи, театр потрібен глядачу, бо він допомагає нам пережити складні часи [25].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вергеліс О. Україна, тотальний театр. / Олег Вергеліс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/author/oleg_vergelis2
2. Чим український театр може зацікавити світ / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/45959>
3. Тягло К. «PostPlayТеатр»: людські долі крізь оптичний приціл мистецтва / Тягло К. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eastbook.eu/2016/11/27/>
4. У Києві стартує фестиваль нової драми ЛЮТИЙ\FEBRUARY / Інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cultprostir.ua/uk/news-single/u-kiyevi-startuye-festival-novoyi-drami-lyutiy-february>
5. Театральний фреш-фестиваль у Харкові / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://navlasniochi.com/news/teatralnij_fresh_festival_prokhodit_u_kharkovi/2016-02-28-409
6. «Театр переселенців» найбільше досягнення українського театру за 2015 рік, якби цього не сталося, це була б зрада / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_teatr-pereselenciv-najbilshe-dosyagnennya-ukrayinskogo-teatru-za-2015-rik-yakbi-cogo-ne-stalosya-ce-bula-b-zrada/668
7. Макаревська К. «Театр Переселенця»: психологічні та мистецькі ліки / Макаревська К. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cultua.media/teatr-pereselencja-psihologchn-ta-mistECK-lki>
8. Железнова О. «Театр переселенця»: війна, яка здійснила мрію / Олександра Железнова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27835571.html>
9. Ільків В. Дикий, Літературний та Післяігровий / Ільків В. // Україна молода. – 2016. – 15 берез.
10. Беловольченко Г. Чим живе і що показує перший український андеграундний театр / Ганна Беловольченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvys.info/2017/09/20/chym-zhyve-i-shho-pokazuye-pershyj-ukrayinskyj-andegraundnyj-teatr-intevr-yu/>
11. У Запоріжжі переселенці та місцеві зіграють виставу про спільні проблеми / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prostir.ua/event/u-zaporizhzh-pereselentsi-ta-mistsevi-zihrayut-vystavu-pro-spilni-problemy/>
12. Місцеві та переселенці Київської області з'їхалися на фестиваль з форум-театру / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://socportal.info/2016/02/22/mistsevi-ta-pereselentsi-kiyivs-koyi-oblasti-z-yihalisy-na-festival-z-forum-teatru.html>
13. Переселенці зіграли у виставі самих себе / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tdd.org.ua/ru/node/101>
14. Переселенці з Донбасу та Криму показали «Квиток в один кінець» своїм землякам / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.krymr.com/a/27148605.html>

15. Театр для діалогу: у Франківську показали незвичну виставу про жінок і війну на Сході / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kurs.if.ua/news/teatr_dlya_dialogu_u_frankivsku_pokazaly_nezvychnu_vystavu_pro_zhinok_i_viynu_na_shodi_45746.html
16. В театрі юного глядача на Липках стартував проєкт «Class Act: Схід – Захід» / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kyiv.ridna.ua/2016/06/v-teatri-yunoho-hlyadacha-na-lypkah-startuvav-proekt-class-act-shid-zahid/>
17. Зірки українського театру зіграють у виставі за п'єсами підлітків / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-pro.kiev.ua/content/zirki-ukrayinskogo-teatru-zigrayut-u-vistavi-za-p%E2%80%99yesami-pidlitkiv>
18. Константинова К. «Class Act»: про що говорять дорослі діти? / Константинова К. // Дзеркало тижня. – 2017. – 24–30 черв. – С. 15.
19. Вистава «Листи незнайомому другу з Нью-Йорка» / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-pro.kiev.ua/content/vistava-%C2%ABlisti-neznaiomomu-drugu-z-nyu-iorka%C2%BB>
20. У Львові поставили виставу за текстами підлітків-переселенців / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2017/11/15/u-lvovi-postavili-vistavu-za-tekstami-pidlitkiv-pereselentsiv/>
21. У Дніпрі покажуть виставу про підлітків-переселенців / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polilog.com.ua/ukr/2017/u-dnipro-rokazhut-vystavu-pro-pidlitkiv-pereselentsiv/>
22. Крамарева Ю. «Театр Сучасного Діалогу» / Крамарева Ю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: anyformatread.org/chitaj-u-bibliotetsi/item/
23. Вчора херсонський театр представив моновиставу про долю переселенців / інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.0552.ua/news/1689652>
24. Карпенко А. Мандри бойової... «Кицьки»: два сценічних прочитання п'єси Неди Нежданої про відчуття війни на Сході / Карпенко А. // День. – 2017. – 13 черв.
25. Овчаренко Е. Тетяна ІВАЩЕНКО: «Я переконана, що театр вічний» / Овчаренко Е. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-ua.tv/index.php?newsid=1606>

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. відділу
відділу наукового аналізу і
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 0,77. Б/т. Зам. 135. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12